อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นางอัจฉรา ธนรักษ์ ป.ช., บ.ม.

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

หัสบดีที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๔

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นางอัจฉรา ธนรักษ์ ป.ช., ป.ม.

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๔

สารบัญ

นางอัจฉรา ธนรักษ์ บ.ช., บ.ม.

ชาตา ๑๑ ธันวาคม ๒๔๖๔

มตา ๓๑ มกราคม ๒๕๑๔

ประวัติ

นางอัจฉรา ธนรักษ์ (สหะชาติมานพ) เป็นบุตรีของขุนอิศราธิรักษ์ (นิ่ม สหะชาติมานพ) และนางเสริม สหะชาติมานพ เกิดที่ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ ปีระกา วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ วันอาทิตย์

จบชั้นมัธยมบริบูรณ์ จากโรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรี และเข้าเรียนต่อโรงเรียนฝึกหัดครูเพาะช่าง ซึ่งเป็นรุ่นแรกของโรงเรียนฝึกหัดครูแห่งนี้ เป็นนักกีฬาเนตบอลล์ ตามปกติเป็นคนรักเพื่อนและรักหมู่คณะ มีอัธยาศัยที่ดีงามอย่างกุลสตรี เพราะได้รับการศึกษาสถานที่ดี และจากครอบครัวที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมไทยอย่างแท้จริง

เมื่อจบการศึกษาแล้วก็เข้ารับราชการ ในกระทรวงเกษตรเรื่อยมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ เป็นช่างเขียนแผนกชีวะวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้ย้ายเข้าเป็นช่างเขียนแผนกประมงศึกษา

และได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นประจำแผนกตั้งแต่ปี ๒๔๙๘ เรื่อยมาจนสิ้นชีวิต

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้ทำการสมรสกับอาจารย์ เขตต์ ธนรักษ์ ซึ่งโดยตำแหน่งเป็นผู้จัดการและนายตรวจเหมืองปิล็อกขององค์การเหมืองแร่ จังหวัดกาญจนบุรี ภายหลังจากสมรสได้ ๔ ปี อาจารย์เขตต์ก็สิ้นชีวิตที่เหมืองปิล็อค กาญจนบุรี ไม่มีบุตรด้วยกัน

ภายหลังจากที่เป็นหม้าย ก็ได้เข้ามาอยู่ในความดูแลของน้องชาย ซึ่งได้ขอร้องให้เข้ามาอยู่ร่วมด้วย เพราะมีโรคประจำคือความดันโลหิตสูงและหัวใจโต ในบั้นปลายของอายุ ได้ทำบุญกุศลในบวรพุทธศาสนาไว้อย่างมากมาย และได้อุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์ที่ขาดแคลน มีความสุขที่ได้รับความดูแลเอาใจใส่จากหลาน ๆ จนกระทั่งได้รับฤทธิอำนาจอันหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่พูดยาก เพราะเป็นเรื่อง ปัจจัตตัง (รู้เฉพาะตน) ด้วยเหตุนี้ จึงได้นำน้องและหลาน ๆ กลับเข้าสู่พุทธศาสนา จนได้บวชน้อง แล้วจึงจากไป

เหตุของการเสียชีวิตเส้นโลหิตในสมองแตก เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๔ รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนี้คือ

๓ มีนาคม ๒๕๐๖	ป.ม
๕ ธันวาคม ๒๕๑๑	ป.ช
๕ ธันวาคม ๒๕๑๑	จักรพรรดิมาลา

คำไว้อาลัย

แด่

คุณอัจฉรา ธนรักษ์

คุณอัจฉรา ธนรักษ์ เป็นข้าราชการสตรีรุ่นอาวุโสของกรมประมง รับราชการมานานกว่า ๒๕ ปี จนได้รับพระราชทานอิสริยาภรณ์ เหรียญจักรพรรดิมาลา เธอเป็นช่างเขียนรุ่นแรกของกรมประมงที่มีฝีมือเป็นเลิศ ได้ร่วมงานเขียนภาพปลาและฝากฝีมือไว้ไม่น้อย เมื่อได้เข้าร่วมในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ "วารสารการประมง" รับหน้าที่เหรัญญิก เธอก็ปฏิบัติงานได้ดีไม่เคยมีข้อบกพร่อง นอกจากนั้น เธอยังเป็นผู้มีคุณธรรม เมตตาปรานี และมีน้ำใจอันดีงามต่อเพื่อนข้าราชการทั่วกัน การสูญเสียชีวิตของคุณอัจฉราครั้งนี้ เป็นที่อาลัยและเสียดายของเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนผู้ที่คุ้นเคยกับเธออย่างยิ่ง ชีวิตนั้นดับได้ แต่ความดีจะส่องแสงอยู่เป็นนิจ ดังเช่นคุณงามความดีที่คุณอัจฉรา

ได้กระทำไว้ยังคงอยู่ในความทรงจำของเพื่อนข้าราชการกรมประมงทุกคน

ขอวิญญาณของคุณอัจฉรา ธนรักษ์ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ.

ป. กรรณสูต
(นายปรีดา กรรณสูต)
อธิบดีกรมประมง

กรมประมง
วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๑๔

โยมพี่ ที่คิดถึง

๔๕ ปีที่เราได้อยู่ร่วมกันในโลกแห่ง อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เรามีทั้งทุกข์และสุขร่วมกัน ถึงแม้จะแยกกันในระยะที่เป็นผู้ครองเรือนด้วยกันแล้ว ก็ยังไปมาหาสู่กันเสมอเหมือนเมื่อยังเยาว์วัย หลังจากที่พี่เขตต์จากไป โยมพี่ก็มาอยู่กับหลานและอาตมาภาพเรื่อยมาจนจากกันเป็นครั้งสุดท้าย ความดีของโยมพี่มากน้อยเพียงใดก็พิสูจน์ได้จากเพื่อนฝูง และผู้บังคับบัญชาของโยมพี่ทุกคนรักโยมพี่ทั้งนั้น ไม่อยากให้จากก็ต้องจาก สำหรับความระลึกถึงในส่วนตัวของอาตมานั้น โยมยิ่งกว่าพี่คล้ายด้วยมารดา เพราะโยมแม่นั้นอาตมาภาพไม่เคยเห็นหน้า ท่านจากไปตั้งแต่ขวบกับหกเดือน โยมพี่บ่นกับเพื่อนหรือญาติผู้ใหญ่เสมอว่า " เป็นห่วงและสงสารดม"

บัดนี้ อาตมาภาพรู้แล้วว่า อะไรที่ทำให้โยมพี่ห่วง เพราะโยมพี่ได้นำอาตมากลับเข้ามาบวชเรียนในพระ-

พุทธศาสนาสมดังใจ นับเป็นมหากุศลของโยมพี่ บิดามารดาให้กำเนิดนั้นจริงแล้ว แต่การใช้ชีวิตในโลกนี้เป็นของอาตมา ถ้าไม่มีโยมพี่เป็นสื่อกลางสำแดงถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เห็นจริง อาตมาก็คงจะหลงใช้ชีวิตในทางที่หลงผิด แล้วชีวิตในภายภาคหน้าจะเป็นอย่างไรก็สุดที่จะรู้

การบวชของอาตมาในครั้งนี้ จะเป็นมหากุศลที่ทำให้โยมพี่ต้องจากไปอย่างกระทันหัน หรือจะเป็นเพราะโยมพี่หมดห่วงหมดหน้าที่แล้วก็สุดที่จะรู้ แต่เราทุกคนก็ยังอยากให้โยมพี่อยู่อีก เพื่อบำเพ็ญกรณียกิจเพื่อผู้อื่นแต่ก็ไม่มีอำนาจอะไรจะมายับยั้งไว้ได้

อาตมาภาพขออธิษฐานด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตน-ตรัย ซึ่งเป็นเนื้อนาบุญแห่งพระพุทธศาสนานี้ ไม่ว่าชาติใดภพใดก็ตามถ้าจำเป็นที่จะต้องเกิดแล้ว ขอได้มีโอกาสติดตามเกิดเป็นพี่น้องร่วมอุทร หรือเพียงแต่ได้เป็นผู้รับใช้ฉลองพระคุณของโยมพี่ตลอดไป ทุกภพทุกชาติเกิด

ถือไตรด้วยใจมั่นในกุศล

ขอบุญกุศล ในการได้บรรพชาอุปสมบทในพระบวรพุทธศาสนานี้ของอาตมาภาพ จงเป็นผลบุญส่งแก่โยมพี่ จงประสบสุคติในสัมปรายภพดังความปรารถนา จงทุกประการ เทอญ.

ญาณปทีโป ภิกฺขุ

ร่าเริงในหมู่เพื่อนครั้งสุดท้าย

พุทธานุภาพ

พันสิบแปดสัปดาห์--พุทธานุภาพ

ธมฺมสาโร ภิกฺขุ วัดบวรนิเวศวิหาร

ในพันสิบแปดสัปดาห์ นี้ ความรู้สึกในระยะนี้ เชื่อว่า ทั้งผู้เขียนและใคร ๆ ที่สนใจต่อความเป็นอยู่ของชาวไทย ที่มีความหวังดีต่อไตรรงค์–ใคร่ที่จะได้เห็นธงไตรรงค์โบกสะบัดพลิ้วอย่างเสรี อยู่บนยอดธงไทยทุกแห่งหนในประเทศของตน ก็คงมิใช่เพียงจะนั่งหวังนอนหวังเฉย ๆ แต่จะต้องมีการทำอันแสดงความรักชาติอย่างแท้จริง แสดงความเคารพศาสนาอย่างแท้จริง และเทิดทูนพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง ก็ทำอย่างไรคนเราจะจริงต่าง ๆ อย่างที่ว่านี้ได้ ก็ใคร่จะกล่าวว่าถ้าคนใดจริงต่อพระศาสนาอย่างมั่นคงเสียอย่างเดียว ก็จะจริงในการรักชาติ จริงในการเทิดทูนพระมหากษัตริย์ได้ตลอดไป เพราะพระพุทธศาสนามีสัจธรรม ความรักชาติต้องมีสามัคคีธรรม สมมติว่า ชาติไทยเป็นต้น

กัลปพฤกษ์ต้นหนึ่ง และคนไทยหรือคนที่อาศัยอยู่ใน ประเทศไทยได้อาศัยร่มเงา และเก็บผลบริโภคกันอยู่ และคราวนี้ทุกคนมิใช่เพียงรักต้นกัลปพฤกษ์ที่ผล ได้ ช่วยกันรักทั้งลำต้นตลอดถึงรากด้วย ต่างได้ช่วยกันรด น้ำพรวนดินใส่ปุ๋ย มิใช่นั่งคอยแต่จะอ้าปากกินลูก อย่างเดียว หรือที่ร้ายหนักขึ้นไปพากันรุมกินลำต้นตลอด ถึงขุดราก ก็จะทำให้ต้นกัลปพฤกษ์เฉา และหากไม่มีใคร ช่วยกันขจัดพวกมิจฉาชีพเหล่านี้ให้ราบลงไป สักวัน หนึ่ง ต้นกัลปพฤกษ์ซึ่งมีร่มเงาอันเย็นสบาย และมีผลอัน โอชารส ก็จะถึงวันยืนต้นตาย หรือล้มครืนลงมา--

พระพุทธเจ้าได้ประสูติแล้ว ณ ลุมพินีสถานอันอยู่ ทางเหนือ แล้วเสด็จล่องใต้มาตรัสรู้ที่พุทธคยา ครั้น แล้วเสด็จไปสู่อิสิปตนมฤคทายวันกรุงพาราณสี ทรง แสดงพระธรรมเทศนากัณฑ์แรก ทรงเปิดตำราสัจธรรม (คืออริยสัจชี้ถึงทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อย่าง แจ่มแจ้ง) เจ้าลัทธิต่าง ๆ ได้ยอมรับสัจธรรมของพระ-พุทธองค์ ไม่ว่าจะทรงดำเนินไปทางไหน แม้ทางกรุง-

ราชคฤห์อันเป็นราชธานี ซึ่งอุดมสมบูรณ์ทั้งทางเศรษฐ-กิจและนักปราชญ์ราชบัณฑิต ตลอดถึงคณาจารย์ต่าง ๆ ก็ยอมทิ้งคัมภีร์เก่า ๆ ที่สอนให้บูชาไฟจนทำให้มองเห็นเปลวในกลางวัน มองเห็นควันในกลางคืน พากันทำอยู่นานแสนนาน อาจารย์ตายลูกศิษย์ทำต่อ ก็แก้ความร้อนในคือ *ราคัคคิ โทสัคคิ โมหัคคิ* ได้แก่ร้อนราคะ ร้อนโทสะ และร้อนโมหะ ลงไม่ได้ ไฟทั้ง ๓ คงคุกรุ่นอยู่ในใจหรือบางทีก็ลุกโชนออกมาข้างนอก ออกทางปากเป็นด่าเมียด่าพ่อแม่ก็ได้ ออกทางกายเป็นตีเมียตีพ่อแม่ก็ได้ มันแสนร้ายเพียงไร เพราะเมียนั้นเคยเป็นเมียตนเองก็รู้ พ่อแม่เป็นพ่อแม่ตนเองก็รู้ แต่ทำเช่นนั้นลงไปได้ เพราะกิเลสอันเป็นไฟเผารนรุนแรงจนยั้งไม่อยู่ เมื่อพระพุทธองค์ได้ทรงแนะวิธีดับไฟให้ ก็ได้ผลอย่างไม่มีใครคาดถึง ลัทธิบูชาไฟเริ่มดับลงเป็นแห่ง ๆ หันมาดับไฟในทางใจกัน .... เสด็จแสดงพระ-ธรรมเทศนาไปโดยลำดับจนไปสิ้นสุดลง ณ นครกุสินาราโดยพระพุทธโอวาทอันเป็นบทสุดท้ายชี้ลงในหลักชีวิต

๓ อย่างคือ ๑. สังขาร ต้องเสื่อมสิ้นแตกดับเป็นที่สุด ๒. ก่อนตาย จงทำประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นให้ถึงพร้อม ๓. ทรงให้ใช้หลักธรรมยืนโรงคืออัปปมาทธรรมได้แก่ความไม่ประมาท... พระพุทธองค์เสด็จดับขันธ-ปรินิพพานไปแล้ว แต่พุทธานุสรณ์ต่าง ๆ ยังอยู่ ซึ่งยังสามารถแสดงพระพุทธานุภาพ หรือพระพุทธคุณอันประจักษ์ใจได้ ดังเรื่องต่อไปนี้—

ประจักษ์แก่ใจ

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอยืนยันเสียก่อนที่ท่านทั้งหลายจะอ่านโดยตลอดเรื่องว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องจริงในชีวิตของข้าพเจ้า และขอย้ำถึงว่า อานุภาพของพระสัมมา-สัมพุทธเจ้านั้นมีจริงอย่างแน่นอน ส่วนคนใด จะได้รับหรือไม่นั้นเป็นเรื่องยากที่จะตอบได้ ในฐานะข้าพเจ้าเป็นผู้มีอาชีพแพทย์ผู้หนึ่ง ท่านทั้งหลายก็ย่อมจะรู้ดีอยู่ว่า ถ้าไม่ถึงแก่นจริงแล้วยากนักที่จะเชื่อ เมื่อเชื่อก็อยาก

จะเรียนรู้ การจะเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่จะได้แก่นแท้นั้น ถ้าไม่เสียสละคือ ออกศึกษาและปฏิบัติด้วยตัวเองแล้ว ยากที่จะเข้าถึงแก่นแท้ของพุทธศาสนาได้ ดังนั้นในขณะที่ข้าพเจ้าเขียนเรื่องนี้ออกสู่สายตาท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้ายังถือเพศบรรพชิตอยู่

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอินเดีย ในขณะที่จะเตรียมตัวกลับประเทศไทย ไม่ทราบว่ามีอะไรดลใจข้าพเจ้าให้อยากเห็นตำบลพุทธคยา ซึ่งเป็นสังเวชนียสถานแห่งหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุด เพราะเป็นสถานที่พระพุทธ-องค์ได้ทรงตรัสรู้ แล้วได้ตัดสินพระหฤทัยออกโปรดประชาชนชาวโลกทั้งมวล

จากกัลกัตตารถไฟถึงตำบลคยาในตอนเช้า ๐๖.๐๐น. พอลงจากรถไฟมุ่งสู่พระสถูป สิ่งแรกที่เห็นในขณะนั่งสามล้อถีบไปตามถนนก็คือชีเปลือย แต่ก็ไม่เห็นชาวแขกเขาจะนึกแปลกอย่างไร ถนนผ่านไปตามแม่น้ำเนรัญชรา ซึ่งมีแต่ทราย ผ่านป่ามะม่วงจนกระทั่งถึง

วัดศรีมหาโพธิของชาวลังกา มีพระซึ่งเป็นชาวลังกาอยู่ ข้าพเจ้าไปในปีนั้นเป็นปีที่ทางพุทธสมาคมส่งช่างไทยสองคนไปควบคุมการสร้างวัดไทยอยู่ บังเอิญช่างจากศิลปากร (คุณอุรา) เดินทางเข้ากรุงเทพ ฯ เหลือแต่ช่างจากกรมโยธาเทศบาล (คุณโชติ) ประจำอยู่ คืนนั้นเรานั่งคุยกันอยู่จนถึงเวลา ๒๑.๐๐ น. นายช่างนอนหลับไปแล้ว ส่วนข้าพเจ้านั้นยังหลับไม่ลงเพราะสภาพและความเป็นอยู่ อากาศนั้นร้อนอบอ้าวจนนอนไม่หลับ ต้องพากันมานอนกลางแจ้งเช่นนี้แล้วก็ตาม ลมที่พัดมาปะทะตัวของเราแทนที่จะสดชื่นกับทำให้ระคายผิวหนัง เพราะเมล็ดทรายละเอียดที่ติดมากับลม เสียงลมพัดอู้เพราะความเงียบสงัด ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ทำให้ผมเกิดการปลง สภาพเช่นนี้เอง ที่ทำให้พระพุทธองค์ทรงแสวงหาธรรมแห่งความรอด รอดจากวัฏฏสงสาร ข้าพเจ้านั่งคิดอะไรต่าง ๆ จนเกิดง่วงก็ล้มตัวลงนอน ในขณะที่นอนราบไปกับพื้นเตียงก็เห็นองค์พระสถูปอยู่ทางปลายเท้า ด้วย

ความระลึกชอบเห็นว่าเป็นการไม่สมควรที่จะทำเช่นนั้น เพราะทางปลายเท้าของเรามีต้นศรีมหาโพธิ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่พระตถาคตได้ใช้เป็นร่มเงานั่งสมาธิกัมมัฏฐานจนกระทั่งได้ตรัสรู้ ข้าพเจ้าจึงชักเท้ากลับเข้ามาในลักษณะของกบ แต่ตัวก็ยังขี้เกียจที่จะลุกขึ้น จะเป็นเวลาช้านาน หรือทันทีทันใดข้าพเจ้าไม่สามารถจะยืนยันได้ ภาพของพระสถูปก็พลันเปลี่ยนไป เป็นพระพุทธ-องค์ (เห็นเหมือนพระประธานในโบสถ์ต่าง ๆ) แต่อยู่ในลักษณะยืน มวยมุ่น ฉวีวรรณดังทอง ทรงห่มจีวรสีคล้ำหม่นจนเกือบดำ มีฉัพพรรณรังสีเปล่งออกจากพระเศียรเปรียบเสมือนดวงจันทร์ทรงกลด ทรงยิ้มน้อย ๆ เหมือนพระพุทธชินสีห์วัดบวรนิเวศ ถ้าพระองค์ทรงยืนเฉยเช่นนั้นก็ไม่ประทับใจข้าพเจ้านัก แต่ทรงมีพระเมตตาอย่างเหลือล้น เพราะทรงน้อมพระองค์ลงมาหาข้าพเจ้าดังข้าพเจ้าเป็นสัตว์โลกน้อย ๆ ตัวหนึ่งที่จะโปรด พร้อมกับดำรัสว่า "ลูกเอ๋ย" มา

ทำไมให้ลำบาก วิชาความรู้ที่มีอยู่ก็พอเลี้ยงครอบครัวได้แล้ว กลับเสียเถิดลูก รู้ไหมว่า ลูกและเมียเป็นทุกข์แค่ไหน" ความรู้สึกตัวค่อยคืนสู่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็ยังนอนอยู่ในลักษณะกบ พระสถูปก็ยังยืนตระหง่านอยู่ พระจันทร์ในคืนนั้นทรงกลดเต็มที่ เมื่อความรู้สึกนี้คืนมา ข้าพเจ้าสงสัยและงงงวยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความปีติใจในขณะนั้นเปี่ยมล้นดวงใจ ระลึกว่า พระพุทธองค์ได้ทรงโปรดแล้ว จึงลุกขึ้นเปลี่ยนหมอนหนุนศีรษะ กราบระลึกถึงพระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ และตั้งปณิธานในใจว่า เมื่อถึงกรุงเทพ ฯ แล้วจะบวช

เหตุการณ์ทั้งหมดที่ประจักษ์แก่ใจของข้าพเจ้า ก็ได้ถูกส่งข่าวเล่ามายังทางบ้าน พร้อมกับกำหนดวันกลับ โดยตั้งใจว่า จะบวชเป็นพุทธบูชาองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงเมตตามาโปรดให้เห็น แต่การเดินทางกลับของข้าพเจ้าต้องล่าช้าออกไปอีกถึงสองอาทิตย์ เพราะในระหว่างที่เดินทางจากพุทธคยาไปกัลกัตตา ข้าพเจ้า

ได้พบพระคุณเจ้าสองรูปเดินทางไป เพื่อจะนำต้นศรี-มหาโพธิที่พุทธคยา ไปปลูกในวัดของท่าน ท่านขอร้องให้ช่วยในการเป็นล่ามแปล และท่านตั้งใจจะแวะที่ประเทศพม่า เพื่อนมัสการเจดีย์ชะเวดะกอง และวัดต่าง ๆ ในประเทศพม่า

ข้าพเจ้าถึงกรุงเทพ ฯ แล้ว ด้วยความตั้งใจที่จะบวชจึงไม่กลับไปทำงานสถานที่เดิม เพราะหน้าที่การงานในสถานที่ข้าพเจ้าทำ ไม่เป็นสถานที่จะอำนวยให้ข้าพเจ้าบวชได้ ในขณะที่ข้าพเจ้ายังทำงานในสถานที่นั้น แต่ต่อมาประมาณหนึ่งอาทิตย์ ตัวผู้อำนวยการซึ่งเป็นที่ชอบพอของข้าพเจ้า ก็ได้มาขอร้องให้กลับไปทำงานอย่างเดิม ด้วยความเมตตาที่เคยมีต่อข้าพเจ้าที่เขาแสดงออก และได้ทำงานในสถานที่นั้นมาเป็นเวลานานพอสมควร ข้าพเจ้าจึงจำต้องยอมกลับเข้าไปทำงานในสถานที่เดิมเรื่อยมาจนถึงเดือนตุลาคม ๒๕๑๓

ในการกลับเข้าทำงาน ณ สถานที่เดิมจากตำแหน่งเล็ก ๆ ก็ได้ไต่เต้าขึ้นสู่ตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบมาก

ขึ้น และประกอบกับต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในโบสถ์ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม สามัญสำนึกของข้าพเจ้าที่ได้พบเห็นพุทธนิมิต ก็ยังไม่ลืมเลือนไปจากจิตใจ ยังจำได้ติดตาเล่าได้ไม่รู้จักเบื่อจนบัดนี้ และการเป็นหนี้บวชก็ยังระลึกถึงอยู่ เพราะได้ตั้งใจไว้แต่เมื่อได้เห็นพุทธนิมิตในขณะนั้น ก็พยายามทำงานในหน้าที่รับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จไปด้วยดี จิตใจของข้าพเจ้าปราศจากความสุขความสงบ ในขณะที่ข้าพเจ้าต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในโบสถ์ แต่ก็พยายามขวนขวายที่จะอ่านหนังสือธรรมะของพระพุทธเจ้าอยู่เสมอมา ฉะนั้น หนังสือธรรมะของท่านพุทฺธทาส ภิกฺขุ, ธมฺมสาโร ภิกฺขุ พ. อ. ปิ่น มุทุ-กันต์ และอื่น ๆ จึงอ่านเสมอเมื่อมีเวลาเป็นของตัวเอง

จนกระทั่งข้าพเจ้าพบข้อความตอนหนึ่ง ซึ่งเป็นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า "ผู้ใดปรารถนาอุปัฏฐากตถาคต ขอผู้นั้นพึงอุปัฏฐากภิกษุไข้เถิด"

พุทธองค์ทรงตรัสแจ้งชัดมาก
อุปัฏฐากภิกษุไข้ย่อมได้ผล

เช่นเดียวกับพุทธองค์ทรงพระชนม์
พระนิพนธ์พุทธพจน์ปรากฏมี

การปฏิบัติตถาคตนั้น ถ้าไม่มีโอกาสจะทำได้ ก็พึงปฏิบัติต่อพระสงฆ์ ซึ่งเป็นเนื้อนาบุญของพระศาสนา เพราะระยะเวลายาวนานที่ได้ทรงปรินิพพานไปแล้ว ถ้าขาดพระสงฆ์แล้ว พระศาสนาก็หาได้สืบต่อมาจนบัดนี้ไม่ ข้าพเจ้าได้พบข้อความนี้จากหนังสือของท่านธมฺม-สาโร ภิกฺขุ ด้วยข้อเท็จจริงนี่เอง ข้าพเจ้าซึ่งไม่สามารถจะสืบพระศาสนาด้วยการเป็นลำต้น หรือแขนงใหญ่ของพระพุทธศาสนาได้ ก็จะขอเป็นเพียงกิ่งหรือแขนงเล็ก ๆ ให้แก่พระศาสนาสืบไป ตั้งแต่บัดนั้นจนบัดนี้ข้าพเจ้าก็ใช้เวลาและโอกาสที่เป็นตัวของตัวเอง ด้วยความรู้ความสามารถของตัวเองที่มีอยู่ รักษาพระภิกษุอาพาธที่มีโอกาสที่จะทำได้เรื่อยมา โดยไม่คิดทั้งราคายาและผลประโยชน์ที่จะได้

ในระยะหลังนี้ ข้าพเจ้าได้สร้างตัวจนสำเร็จ คือสามารถปลูกบ้านเป็นของตนเอง ได้ฉลองพระเดช

พระคุณผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูมาแต่เยาว์วัย คือ คุณย่า และแม่ป้า ก็มาสิ้นชีวิตในบ้านของข้าพเจ้า

จนกระทั่งพี่สาวคนเดียวของข้าพเจ้าเป็นหม้าย ข้าพ-เจ้าก็อ้อนวอนให้เข้ามาอยู่ด้วย เพราะตัวคนเดียวแท้ ๆ ไม่มีใครที่ไหนอีก และพี่ก็ยอมเข้ามาอยู่ด้วย ในระยะที่พี่เข้ามาอยู่ร่วมเป็นระยะที่ข้าพเจ้ามีความสุขเป็นอย่างยิ่งสุขจนกระทั่งลืมหมดทุกสิ่งทุกอย่าง จนกระทั่งมีความเชื่อโน้มเอียงไปว่า นี่เป็นเพราะฤทธิ์เดชของพระเป็นเจ้าทรงดลบันดาลให้เป็นไป ข้าพเจ้าเริ่มมุ่งมั่นในการเผยแผ่ศาสนา มีการปฏิบัติตนโดยการทำการสอนนอกสถานที่ ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดทั้งตัวเองและครอบครัว แม้ภายในครอบครัวก็ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด พี่ก็ไม่ได้มีปฏิกิริยาอะไรขัดขวาง แต่เธอเองมีความเชื่อมั่นในพุทธศาสนาอย่างที่สุด ถึงแม้น้องและหลานจะทำอะไรก็ได้แต่มองและยิ้ม บางครั้งข้าพเจ้ายังเกลี้ยกล่อมเธอเสียอีก แต่สิ่งหนึ่งที่ข้าพเจ้ายังระลึกถึงอยู่ก็คือ พุทธานุภาพที่ได้เห็น และยังปฏิบัติอยู่

อย่างเสมอต้นเสมอปลายก็คือ รักษาพระภิกษุสามเณรที่อาพาธ เท่าที่มาขอความช่วยเหลือจากข้าพเจ้า เมื่อได้พระพุทธรูปบูชามาข้าพเจ้าก็จะนำไปไว้ที่บ้านพ่อแม่ของภรรยา และต่อมาข้าพเจ้าก็ทำหิ้งไว้หัวนอนพี่ของข้าพเจ้าเพื่อความสุขใจของพี่ เราอยู่ด้วยกันมาด้วยความสงบราบรื่นเป็นเวลา ๕ ปี จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๐ พี่ของข้าพเจ้าซึ่งมีโรคประจำตัวคือความดันโลหิตสูงและหัวใจโต ซึ่งตลอดเวลาข้าพเจ้าก็ให้การรักษาคลุมอาการเรื่อยมา บางครั้งที่ข้าพเจ้าสงสัยว่าจะมีอาการอื่น ก็ให้พี่ไปหาหมออื่นที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางนี้โดยเฉพาะทำการตรวจ เมื่อไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงก็ให้ยาอย่างเดิม

อาการที่แปลกออกไปเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐–๒๕๑๑ ก็คือ อยู่ดี ๆ ก็มีลักษณะเหมือนคนไม่มีกระดูกสันหลัง และไม่สามารถจะทรงคอตั้งอยู่ได้ ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะเนื่องด้วยอยู่ในวัยของประจำเดือนทำพิษก็ได้พยายามรักษาด้วยตนเอง และครูบาอาจารย์ตลอด

จนนำตัวเข้าโรงพยาบาล ได้พยายามเยียวยาทุกวิถีทางโดยแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ก็ไม่มีอาการดีขึ้นนับเป็นเดือน

เมื่อหมดหนทางก็มีญาติพี่น้องพาไปรดน้ำมนต์ ยิ่งรดยิ่งไปกันใหญ่จนข้าพเจ้าแทบจะเสียสติ จนกระทั่งครั้งสุดท้าย ได้ไปนิมนต์พระภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งอยู่ทางพนัสนิคมมาทำการรักษา เพราะญาติพี่น้องทางแปดริ้วร่ำลือว่าท่านเก่งนัก ในการรักษาโรคที่ทางแผนปัจจุบันไม่รู้สาเหตุ เมื่อนิมนต์ท่านมาทำการรักษาชั่วระยะเพียง ๓-๗ วัน พี่สาวของข้าพเจ้าก็ไปปฏิบัติงานได้อย่างปรกติ อุปกรณ์ในการรักษาก็คือ แม่โขงแบนเล็กเปิดขวดไว้ พร้อมกับไข่ไก่สดจากตู้เย็นหนึ่งลูก ถามท่านว่าเป็นอะไร ท่านบอกว่าท่านไม่รู้ชัดนัก แต่เชื่อว่าคงจะมีวิญญาณมาสัมผัส จึงทำให้เป็นเช่นนี้ได้ ท่านบอกว่าไม่หายขาดอาจจะเป็นอีกได้ แต่ในระยะนี้ยังไม่ต้องทำอะไร ข้าพเจ้าดีใจ เพราะโดยเฉพาะตัวข้าพเจ้าเองแล้วไม่เคยเชื่อถือเรื่องวิญญาณ มนุษย์ที่มีชีวิตอยู่ในขณะนี้

ก็ยุ่งพออยู่แล้ว ยุ่งจนไม่มีเวลาจะเป็นตัวของตัวเอง ยังจะไปยุ่งกับโลกของวิญญาณอีก

ต่อมาประมาณ ๕-๖ เดือนให้หลัง เรามีความสุขสำราญช่วงนี้ด้วยการพยายามเอาใจใส่พี่มากขึ้น แต่ถึงแม้จะไปทำงานได้ก็ยังออดแอดอยู่ สิ่งที่ได้รับคำบอกเล่าจากพี่ของข้าพเจ้าก็คือ ขาสองขาไม่ทราบว่าเป็นอะไร บางครั้งตั้งใจจะก้าวไปทางนี้ แต่ทำไมจึงไพร่ไปทางโน้น และไม่สามารถจะบังคับได้ก็ไม่ทราบ พยายามหาความสนุกสนานให้ ให้หลานคอยแหย่ให้บ้าหัวเราะไม่พยายามให้อยู่คนเดียว ถึงแม้เรามีธุระจำเป็นต้องออกจากบ้านก็จะมีหลานคนใดคนหนึ่งอยู่ด้วย พยายามหาความสุขภายในบ้าน โดยมีอุปกรณ์ทุกชนิดภายในบ้านที่จะพึงมีได้

แต่แล้วพี่ก็ต้องป่วยลงอีก มีอาการเหมือนเดิม ข้าพเจ้าจำเป็นต้องไปนิมนต์พระองค์เดิมมาทำการรักษา และได้ไปหาสำนักทรงวิญญาณที่คิดว่า พอจะเชื่อถือได้ช่วยในการรักษาด้วย การพยากรณ์ได้คืบหน้าไปจนถึง

กับว่าพี่ข้าพเจ้าถูกเลือกเป็นร่างทรง ด้วยความกลัวในความเจ็บป่วยซึ่งทรมานอย่างเหลือเกิน ทั้ง ๆ ที่เรา ทั้งพี่และน้องตลอดจนบุคคลภายในครอบครัวไม่เชื่อในสิ่งเหล่านี้ ก็จำเป็นต้องยอมรับ พี่ข้าพเจ้านั้นอายเพื่อนฝูงก็พยายามที่จะหลีกเลี่ยงในการเป็นร่างทรง อุตส่าห์เสียเงินซื้อทรง คือให้สำนักทรงอื่นเขารับเป็นร่างทรงแทน อาการเจ็บไข้ก็หายไป จนไปทำงานได้เป็นปรกติ ความสุขกลับคืนมาสู่ครอบครัวเราอีกวาระหนึ่ง แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์ทีเดียว เราก็รักษาทางแผนปัจจุบันตลอดมา

เป็นระยะเวลาปีกับหกเดือนก็เจ็บลงอีกเป็นครั้งที่สาม ในครั้งนี้นับว่าอาการทรุดลงอย่างมาก ต้องนอนแบ็บอยู่กับที่นอน ต้องพยุงลุกพยุงนั่งเหมือนคนเป็นอัมพาต ไม่สามารถแม้แต่จะยกศีรษะขึ้นจากหมอน เมื่อทางญาติพี่น้องคิดว่าข้าพเจ้าไม่ยอมเชื่อในเรื่องวิญญาณ ก็พากันลอบมานำพี่สาวข้าพเจ้าไปรักษายังบ้านต่างจังหวัด ในระยะนี้ ข้าพเจ้าก็ถือโอกาสในเวลาหยุดงานไปเยี่ยมเยียนเป็นครั้งคราว เป็นเวลาถึง ๓ อาทิตย์พี่ข้าพเจ้า

ก็กลับมาบ้านด้วยท่าทางที่ทะมัดทะแมงขึ้นกว่าเดิมมาก

หลังจากการสอบถามก็ได้รับคำตอบว่า พี่รับแล้วว่าจะเป็นร่างทรง แล้วพี่จะเดินทางไปต่างจังหวัดในวันเสาร์–อาทิตย์เพื่อรับใช้ท่าน ได้สอบถามถึงชื่อเสียงท่านที่มาทรงก็ไม่ทราบชัด ข้าพเจ้าก็เกิดการแคลงใจและน้อยใจว่าทำไม บ้านนี้ถึงแม้จะเป็นบ้านของข้าพเจ้าแต่พี่ข้าพเจ้าซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยคิดว่าเป็นผู้อาศัย ทำไมพี่ข้าพเจ้าจะต้องเดินทางไปบ้านต่างจังหวัดในวันเสาร์–อาทิตย์เพื่อรับใช้ท่านนั้น ด้วยความโกรธและน้อยใจที่พี่ไม่เข้าใจในน้องของตน ข้าพเจ้าก็บอกว่าขอให้หาสำนักทรงที่เชื่อถือได้ และเมื่อพี่จำเป็นที่จะต้องเป็นเช่นนั้น บ้านข้าพเจ้านี่แหละยินดีที่จะร่วมมือและรับใช้เช่นกัน เราจึงเริ่มเสาะหาสำนักทรงที่เชื่อถือได้ และได้ทำพิธีโดยถูกต้องทุกประการ เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๑๒

เราเริ่มมีห้องพระในวันนั้นพร้อมด้วยอุปกรณ์ครบครัน ข้าพเจ้าต้องขอโทษท่านผู้อ่าน "ประจักษ์แก่ใจ"

เป็นอย่างมากที่ไม่สามารถจะเรียนให้ทราบถึงพระมหา-กรุณาธิคุณพระนามของเทพเจ้าอันศักดิ์สิทธิ์นั้นแก่ท่านทั้งหลายไว้ ณ ที่นี้ได้

สิ่งที่ข้าพเจ้าไม่เคยคิดว่ามีจริง ก็ปรากฏแก่ประสาททั้งหกของข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าได้ทำหน้าที่พระพี่เลี้ยงตลอดมา การรักษาโรคภัยต่าง ๆ ได้เป็นไปอย่างพิศดาร ด้วยการเป่าโดยไม่มียาทั้งแผนปัจจุบันหรือโบราณเข้าแทรกแซง การพยากรณ์โรคทางแผนปัจจุบันว่าหมดหวัง ก็มีความหวังดีขึ้นด้วยการเป่า

ความเป็นไปต่าง ๆ ในบ้านของข้าพเจ้าเปลี่ยนไปถึงแม้จะเหน็ดเหนื่อยเพราะงานที่ทำประจำอยู่ แล้วยังต้องอดนอนดึก ๆ แต่ก็มีความสุขทางใจ จะนึกจะคิดอะไร ก็สมความปรารถนาทุกประการอย่างไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้

ในระยะนี้ ความเชื่อความศรัทธาของข้าพเจ้าถูกดึงกลับโดยสิ้นเชิง ข้าพเจ้าและครอบครัวกลับมากราบ และสวดมนต์ไหว้พระพุทธรูปเหมือนเมื่อข้าพเจ้า

ยังเยาว์วัยอยู่

อีกทั้งข้าพเจ้านึกย้อนหลังไปถึงการประจักษ์แก่ใจของข้าพเจ้าที่พุทธคยา ข้าพเจ้าใคร่จะเรียนรู้ถึงพุทธศาสนาที่แท้จริง ภายหลังจากที่สนใจในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บังเกิดขึ้นภายในบ้าน ได้ทดสอบดูแลทุกทางว่าเป็นของแท้จริง ข้าพเจ้าค้นคว้าจนพบคำพูดตอนหนึ่งที่กล่าวไว้ในหนังสือพุทธศาสนาว่า การเรียนรู้พุทธศาสนาที่จะให้รู้นั้น จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ปฏิบัติด้วยตนเอง จึงจะรู้ด้วยตัวของตัวเอง นอกนั้นไม่มีทางที่จะรู้ได้ ด้วยข้อความนี้ทำให้ข้าพเจ้ามาจินตนาการดูว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นแก่ตัวข้าพเจ้านั้น หามีผู้หนึ่งผู้ใดรู้ร่วมด้วยไม่ การได้รับพุทธนิมิตเห็นพระพุทธเจ้าข้าพเจ้าก็เห็นเอง ลักษณะของการเข้าประทับทรงข้าพเจ้าก็รู้เอง แม้แต่ตัวของพี่ข้าพเจ้าซึ่งเป็นร่างทรงก็หารู้ตัวเองไม่ บางครั้งยังแอบถามข้าพเจ้าว่าท่านรับสั่งว่ายังไง เวลาข้าพเจ้าทำท่าทางล้อก็ยังอายอย่างนี้เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อข้าพเจ้ามีอายุครบ ๔๕ ปีเต็ม จึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งหน้าที่การงานแล้วบวช กษัตริย์แม้จะมีราชสมบัติบัลลังก์เป็นเครื่องรองรับ แต่ถ้าปราศจากซึ่งความสุขใจยังทรงสละราชสมบัติ วนิพกขับร้องหากินเพื่อยังชีพไปเพียงวันหนึ่ง ๆ แต่เขามีสุขทางใจก็ยังดีกว่าข้าพเจ้าซึ่งไม่มีความสุขใจเลยแม้แต่น้อย

ข้าพเจ้าขอกล่าวเน้นถึงพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่ดึกดำบรรพ์ โปรดอย่าหมิ่นบรรพบุรุษของเราว่าโง่ ชาติไทยถึงแม้จะไม่ได้เป็นมหาอำนาจอย่างชาติใหญ่ทั้งหลายในโลกเวลานี้ก็ตาม แต่เป็นความฉลาด ของบรรพบุรุษ ของไทยเรา เป็น อย่าง ยิ่ง ที่เลือกเอาพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เป็นโชคอันมหาศาลที่เรามีพิธีในการรักษาพุทธศาสนาสืบเนื่องกันต่อมา เพราะในพระสูตรได้กล่าวไว้ถูกต้องทุกประการในเรื่องของสวรรค์ ในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสวรรค์ชั้นต่าง ๆ ที่มีกล่าวไว้ เทพยดาอารักษ์ยังทรงรักษาเศวตฉัตรอยู่ ยังทรงรักษาผืนแผ่นดินอัน

เป็นแหล่งสุดท้ายของพุทธศาสนาที่เจริญที่สุดในเวลานี้

องค์พระพุทธเจ้าของเรานั้นทรงล้ำเลิศยิ่งนัก เราคนไทยทั้งมวลควรจะรับพระองค์ไว้ในจิตใจ เพราะองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ไม่ใช่แต่มนุษย์จะนับถือ แม้แต่เทพเจ้าที่อยู่เหนือกว่าเรายังทรงยอมรับว่า พระ-พุทธองค์นั้นประเสริฐสุด

เมื่อข้าพเจ้าตัดสินใจลาออกจากงานตำแหน่งหน้าที่เป็นคนไร้งาน แต่ข้าพเจ้าก็ไม่เคยกลัว แต่เมื่อข้าพเจ้าตัดสินใจบวช เพื่อชดใช้ที่ข้าพเจ้าได้ตั้งใจไว้ว่าจะบวช งานบวชของข้าพเจ้าดำเนินไปโดยราบรื่นและได้รับเกียรติอย่างสูงสุด เป็นที่ชื่นชอบแก่ญาติผู้ใหญ่และพี่น้องทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่พี่สาวของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าภูมิใจและปลื้มใจในการบวชของข้าพเจ้า ที่พาให้พี่มีความสุขในกุศลที่จะได้รับ

แต่แล้วเมื่อข้าพเจ้าได้บวชครบ ๓ อาทิตย์ พี่ของข้าพเจ้าก็จากไปอย่างกระทันหันในขณะประทับทรงเพื่อรักษาผู้ป่วย ประมวลเหตุการณ์ที่ผ่านมา สิ่งผิดสังเกต

ก็คือ ราศีของพี่สาวข้าพเจ้าเปลี่ยนไปจนผิดสังเกต จนกระทั่งวันหนึ่ง เธอมาเยี่ยมข้าพเจ้าตอนเช้าก่อนไปทำงาน ข้าพเจ้าอดทักไม่ได้ว่า "โยมพี่ตั้งแต่อาตมาบวชนี่ทำไมราศีของโยมพี่จึงดูสวยขึ้นทุกวัน" เธอยังอายและท้วงข้าพเจ้าว่า "พูดอะไรเป็นพระเป็นเจ้าแล้ว" ข้าพเจ้าก็ยิ้มและเกี่ยงกันเรื่องบวช ๑ เดือนกับ ๓ เดือน บัดนี้ข้าพเจ้าจะต้องอยู่ในเพศบรรพชิต จนครบตามที่พี่ปรารถนา เพราะได้สัญญาไว้ก่อนที่พี่จะจากไปโดยไม่มีวันกลับ

เรื่องประจักษ์แก่ใจนี้ เป็นอุทาหรณ์ของคนเล็ก ๆ คนหนึ่งที่ได้รับพุทธานุภาพ อันประจักษ์แล้วซึ่งแก่ใจของตัวเอง เป็นเรื่องจริงทุกประการ

ขอผู้ที่ยึดมั่นในพุทธองค์ อย่าได้มีจิตใจหันเหไปจากพระองค์เลย จงยึดมั่นถือมั่นในพระนามนี้เถิด เพราะพระองค์ทรงล้ำเลิศยิ่งนัก แม้แต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เทพยดาอารักษ์ ก็ยังทรงน้อมนมัสการ พระองค์ปกปักรักษาผู้ที่ยึดมั่นในพระนามของพระองค์ พระองค์ทรง

สอนและสำแดงพุทธานุภาพแก่บุคคลที่พระองค์คิดว่าจะทรงฝึกสอนได้โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ

ญาณปทีโป ภิกฺขุ

วัดบวรนิเวศวิหาร

วินัยสงฆ์–เกี่ยวกับชาวบ้าน

ธมฺมสาโร ภิกฺขุ วัดบวรนิเวศวิหาร

สุภาพสตรีผู้มีความสนใจในทางพระสงฆ์ผู้หนึ่งดำเนินตามแบบนางวิสาขาผู้มีความสนใจปฏิบัติพระสงฆ์ นางวิสาขานั้นปรากฏเป็นผู้มีพรเกี่ยวกับพระสงฆ์ถึง ๘ ประการ คือ :–

๑. ขอถวายผ้าอาบน้ำฝน (วัสสิกสาฎก)

๒. ขอถวายอาคันตุกภัต (ภิกษุผู้จรมา)

๓. ขอถวายคมิกภัต (ภิกษุผู้จะจรไป)

๔. ขอถวายคิลานภัต (ภิกษุอาพาธ)

๕. ขอถวายคิลานุปัฏฐาก (ภิกษุพยาบาล)

๖. ขอถวายเภสัช (ยาแก้อาพาธ)

๗. ขอถวายข้าวยาคูประจำ

๘. ขอถวายผ้าอาบน้ำภิกษุณี (อุทกสาฎก)

นางวิสาขานี้นอกจากได้ชื่อว่า "นางงาม ๒ เมือง" แล้ว ยังงามมากในทางปฏิบัติพระสงฆ์อีกประการหนึ่ง

ความงามของเธอทั้งในนครภัททิยะ และนครสาวัตถี ก็ไม่งามเท่าหรือไม่ดังเท่าความงามในทางพระพุทธ-ศาสนา ดังนั้นไม่ว่า "นางงามจังหวัด" หรือ "นางงามประเทศ" หรือ "นางงามจักรวาล" หรือนางงามโลกนางงามครึ่งโลก ก็แค่นั้น ซึ่งไม่ช้าก็จะหมดงามเพราะความแก่ และความตาย ส่วนความงามในทางพระศาสนา ย่อมไม่แก่และไม่ตาย สุภาพสตรีดังกล่าว จึงได้มุ่งงามในทางพระศาสนา และเขียนข้อความเกี่ยวกับวินัยส่งมาให้พิจารณา นำออกเผยแผ่ เห็นว่าผู้อ่าน ต่างก็ได้มีความสนใจในทางพระศาสนา จึงจะได้นำข้อวินัยอันเกี่ยวกับวินัยสงฆ์ ซึ่งแม้ผู้เป็นคฤหัสถ์ควรทราบบางประการ ดังต่อไปนี้ :–

หลักประเคนพระ

๑. น้ำหนักของนั้นคนปานกลางยกได้คนเดียว.
๒. ผู้ประเคนเข้ามาอยู่ในหัตถบาส (บอกเด็กวัดว่าเขกหัวถึง)

๓. น้อมเข้ามา.

๔. ด้วยกาย เนื่องด้วยกาย โยนให้.

๕. รับด้วยกาย รับด้วยของเนื่องด้วยกาย.

ท่านผู้อ่านคงใคร่จะได้ฟังนิทานสักเล็กน้อยว่า *ทำไมจึงต้องประเคน* ฝรั่งแต่ก่อนไม่ได้ฟังนิทานเรื่องการประเคนเคยเก็บเอาเรื่องไปฝอยผิด ๆ ว่า "เหลืองใหญ่ขี้เกียจมาก แม้ของอยู่ใกล้มือก็ไม่หยิบกินเอง สู้เหลืองเล็กไม่ได้ เหลืองเล็กขยันหยิบกินเองได้" นิทานเรื่องการประเคนนั้นมีว่า–

สมัยนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ กุฏาคารศาลา ในป่ามหาวันใกล้เมืองเวสาลี ภิกษุรูปหนึ่งถือผ้าบังสุกุลในของทุกสิ่ง และอยู่ในป่าช้า เธอไม่ปรารถนาที่จะรับของที่มนุษย์ทั้งหลายประเคนถวาย เธอหยิบของกินซึ่งเป็นเครื่องเซ่นตามป่าช้าบ้าง ตามร่มไม้บ้าง ตามประตูบ้านมาฉันเอง พวกมนุษย์จึงติเตียนว่า "อย่างไรภิกษุนี้จึงหยิบของกินซึ่งเป็นเครื่องเซ่นของเราทั้งหลายไปฉันเอง ภิกษุนี้ทั้งอ้วน

ทั้งลำ เห็นจะกินผีด้วย" เมื่อพวกภิกษุฟังคำติเตียนก็กราบทูล พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า "ภิกษุกลืนของที่เขาไม่ได้ประเคนให้ต้องอาบัติปาจิตตีย์" ดังนี้ ต่อมามีอนุบัญญัติว่า "น้ำและไม้สีฟันไม่ต้องประเคน"–

เรื่องประเคนก็มีนิทานมาดังนี้ มิใช่เหลืองใหญ่ขี้เกียจตามที่ฝรั่งฝอย ส่วนสามเณรไม่มีบัญญัติจึงคว้าไปฉันเองได้เสมอ มิใช่เกี่ยวกับเณรขยัน แต่เกี่ยวกับหิวมากกว่า----คราวนี้ก็ถึงบทว่า เมื่อองค์ประเคนมี ๕ องค์ องค์ขาดประเคนจะมีสักเท่าไร? เรื่ององค์ขาดประเคนไม่ได้มีกำหนดว่าเท่าไร แต่บอกตัวอย่างว่าเมื่อรับประเคนไว้แล้วมีผู้มาจับต้องหมายถึงคนมาจับต้อง พวกแมลงวันแมลงหวี่มาจับไม่ถือ บางทีท่านถือเฉพาะสัตว์ใหญ่เช่นสัตว์เขื่อง ๆ ขนาดลิงหรือสุนัขท่านถือก็มี แต่สัตว์ใหญ่ขนาดช้างมาแตะต้อง เห็นจะไม่ต้องพูดแม้จะฉันก็คงฉันไม่ได้ เนื่องจากว่าอาหารเหล่านั้นคงแหลกไปทั้งสำรับแล้ว---- มักจะมีผู้สงสัยบางทีก็น้อย

ใจว่า เวลาผู้หญิงประเคนถึงต้องรับด้วยของเนื่องด้วยกาย เช่นลงทุนใช้ผ้ากราบรับเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้ก็ตอบรวมกันกับตอบเด็กวัดว่าถึงเรื่องไฟฟ้าแรงสูง ต้องระวังมาก ๆ แม้เดี๋ยวนี้ถ้าจะมีเครื่องตัดมิให้ไฟดูดก็จริง ส่วนทางธรรมะก็มีเครื่องตัดมิให้ดูดแต่อาจใช้กันไม่ทั่วถึง จึงใช้อย่างนั้นกันไว้

หลักกาลิก ๔

๑. ยาวกาลิก พระฉันได้เช้าถึงเที่ยง.

๒. ยามกาลิก พระฉันได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง.

๓. สัตตาหกาลิก พระฉันได้ ๗ วัน.

๔. ยาวชีวิก พระฉันได้ตลอดไป.

กาลิกเหล่านี้ที่พระฉันได้ เท่านั้นเท่านี้วันเวลาหรือตลอดไป หมายถึงพระรับประเคนไว้แล้ว จึงนับตั้งแต่เวลารับประเคน.... กาลิกเหล่านี้ควรอธิบายสักเล็กน้อย พอสำหรับปฏิบัติตักเตือนกันไป หากจะอธิบายให้ชัดเจนจะยาวเหยียด เพราะมีเรื่องต้องวินิจฉัยมากเหลือเกิน....

ยาวกาลิก–เช้าชั่วเที่ยง หมายถึงสิ่งที่เราเข้าใจง่าย ๆ ว่าเป็นอาหาร เช่นที่เรียกว่าโภชนะต่าง ๆ คือข้าว ขนม ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม และที่เรียกว่าขาทนียะต่าง ๆ อันเป็นของขบเคี้ยวคือผลไม้และเง่ามีหัวมันหัวเผือกเป็นต้น เหล่านี้พึงเข้าใจว่า เมื่อประเคนพระแล้วพระฉันได้เพียงเช้าชั่วเที่ยง–

ยามกาลิก–วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง หมายถึงสิ่งที่เราเข้าใจง่าย ๆ ว่า น้ำคั้นจากผลไม้กรองแล้วที่เรียกว่าน้ำปานะ วิธีทำน้ำปานะท่านแนะว่าปอกเปลือกหรือคว้านที่สุกเอาผ้าห่อ บิดผ้าให้ตึง อัดเนื้อผลไม้ให้คายออกจากผ้า เติมน้ำลงให้พอดี ประกอบของอื่นเป็นต้นว่าน้ำตาลและเกลือพอเข้ารส หรือไม่เติมน้ำก็ได้ ท่านแนะเฉพาะน้ำมะซางว่าไม่ควร (คงจะคั้นไม่ค่อยออกหรือออกมาก็เละเต็มที) น้ำเหล่านี้โดยหลักทำด้วยของ ๘ อย่าง ท่านจึงเรียกว่าอัฏฐบาน–

หลักอัฏฐบาน–น้ำดื่ม ๘ อย่าง

๑. อัมพปานะ น้ำมะม่วง.

๒. ชัมพุปานะ น้ำชมพู่หรือน้ำหว้า.

๓. โจจปานะ น้ำกล้วยมีเม็ด.

๔. โมจปานะ น้ำกล้วยไม่มีเม็ด.

๕. มธุกปานะ น้ำมะซาง.

๖. มุททิกปานะ น้ำลูกจันทน์หรือองุ่น.

๗. สาลุกปานะ น้ำเง่าอุบล.

๘. ผารุสกปานะ น้ำมะปรางหรือลิ้นจี่.

น้ำปานะเหล่านี้ให้ใช้ของสด ห้ามมิให้ต้มสุกด้วยไฟ เป็นของที่ชาวบ้านทำมาจากบ้านไม่ค่อยมีปัญหาอะไร แต่พระใช้ให้สามเณรหรือเด็กทำ มีปัญหาในเรื่องของประกอบ ท่านห้ามมิให้นำของที่รับประเคนไว้ค้างคืนแล้วมาใช้เช่นน้ำตาลหรือเกลือ (เป็นกาลิกระคน) ส่วนที่ห้ามมิให้สุกด้วยไฟนั้น อย่างหนึ่งจะกลายเป็นขนม น้ำปานะแบบนี้โดยปกติทิ้งไว้นานก็เสีย หรือมิฉะนั้นคติแปรเป็นเมรัย พระฉันเข้าไปประเดี๋ยวจะขยันสวดมนต์ผิด ๆ ถูก ๆ--

สัตตาหกาลิก--ชั่ว ๗ วัน หมายถึงเภสัช ๕ คือ

เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เหล่านี้ไม่ค่อยมีปัญหาอะไร เพียงแต่ในปัจจุบันนี้พูดกันเรื่องเนยข้นว่า ใช้ได้เฉพาะเนยแท้ แต่ลำบากอยู่ที่แท้กับเทียมต่างกันอย่างไร (แต่ผู้ชำนาญทางของบริโภคคงทราบ) และมีปัญหาที่น้ำอ้อยอีกนิดหนึ่ง ถ้าน้ำอ้อยสดก็ควรจะเป็นยามกาลิก ถ้าเป็นน้ำอ้อยเคี่ยวหรือน้ำอ้อยก้อนที่เรียกว่า "ผาณิต" ก็ควรเป็นสัตตาหกาลิก การประเคนพระด้วยของมีอายุเพียง ๗ วันนี้ หากเป็นเพียง "น้ำมันขวดหนึ่ง น้ำผึ้งครึ่งโถ" อย่างยายอะไรถวายพระ สุนทรภู่ ก็พอจะรับได้เพราะ ๗ วัน พระฉันอย่างตั้งใจคงหมดภายใน ๗ วันนี่ก็ว่าย่อ ๆ–

ยาวชีวิก–ฉันได้ตลอดไป หมายถึงของต่าง ๆ ที่ระบุไว้ ๖ ชนิด คือ:–

๑. รากหรือเง่าเช่นหลิททัง ขมิ้น สิงคเวรัง ขิงเป็นต้น

๒. น้ำฝาด เช่น นิมพกสาวะ น้ำสะเดา ปัคควกสาวะ น้ำบอระเพ็ด.

๓. ใบไม้ เช่น นิมพปัณณัง ใบสะเดา คุลสิปัณณัง ใบกะเพรา.

๔. ผลไม้ เช่น มริจัง พริก หรีตกี สมอไทย อาลมกัง มะขามป้อม.

๕. ยางไม้ เช่น หิงคุ ยางหิงคุ.

๖. เกลือ เช่น สามุททิกัง เกลือทะเล กาฬโลณัง ดีเกลือ.

ตามนัยนี้ใส่ไว้พอเป็นตัวอย่าง ของที่มิได้ใช้เป็นอาหารโดยตรง คือเป็นประเภทคล้ายกันดังกล่าว ก็อนุโลมว่าใช้ได้ ซึ่งมีเงื่อนไขอยู่มากมาย คนไม่เข้าใจเงื่อนไขบางทีจะเข้าใจว่า "เบี้ยว" ศึกษามาเพียงนี้ผู้ที่ยังงงงวย ก็พอจะช่วยให้เบาใจเป็นศรีเป็นมิ่งขวัญได้บ้างต่อไป จะต้องศึกษา "กาลิกระคน" และอื่น ๆ อีก จะได้กล่าวถึงเรื่อง "กาลิระคนกัน" ดังที่ได้กล่าวแล้วว่ากาลิกบางอย่างพระรับประเคนแล้ว ฉันได้เช้าชั่วเที่ยง บางอย่างฉันได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง บางอย่างฉันได้ ๗ วัน บางอย่างฉันได้ตลอดไป เรื่อง

การประเคนของมักจะมีเอะอะกันอยู่เสมอเห็นได้บ่อยใน เวลาบวชนาค รู้อยู่แล้วผู้มาในงานบวชนาคมักจะต้อง คอยนาน ๆ เพราะการทำสังฆกรรมเกี่ยวกับการบวช คนให้เป็นพระนั้นต้องใช้ความประณีตมาก แขกที่มา ร่วมอนุโมทนาจึงต้องคอย ดังนั้น เมื่อพระใหม่บวช เสร็จและรับอนุศาสน์แล้ว ก็ถึงคราวถวายของพระ อุปัชฌาย์ คู่สวด และพระนั่งหัตถบาส แล้วเจ้าภาพ ยังถวายของตนที่จะถวายพระบวชใหม่อีก ครั้นเสร็จจึง จะถึงบรรดาผู้ที่มา การคอยนานย่อมเกิดกาหลไม่ว่าที่ ไหน แม้แต่การไปคอยในการเผาศพ ถ้าคอยนาน เนื่องจากผู้ไปมาก เวลาขึ้นเมรุก็รีบร้อนกันจนไม่น่าดู ไม่สมกับงานฌาปนกิจศพ ดูวุ่นวายคล้ายตลาดขาย ปลา การถวายของพระใหม่ถ้าแขกมากวุ่นวายอยู่เหมือน กัน คล้ายแย่งกันรับลูกมะนาวสมัยเผาศพที่วัดสระเกศ กำลังเฟื่องไม่มีป่าช้าที่วัดไหนสู้แม้ไม่ต้องโฆษณา เดี๋ยว นี้วัดมกุฏ วัดธาตุทอง วัดเทพ ฯ ตีแหลก โดยไม่ ต้องตี วัดบวร ฯ รอดตัว เพราะอยู่ภายในกำแพง

เมือง–ห้ามเผาผี–

การถวายของพระใหม่ที่รีบร้อนสับสนนั้น มีปัญหาเรื่องกาลิกระคนกันบ่อย ๆ บางรายในถาดหรือในถุงมีกาลิกครบทั้ง ๔ คือยาวกลิก เช่นนมกระป๋องก็มียามกาลิก เช่นน้ำอ้อยสดก็มีสัตตาหกาลิก เช่นน้ำตาลทรายก็มี ยาวชีวิก เช่นยาผง ยาเม็ด ใบชาก็มี ดังนั้นเมื่อน้อมเข้ามาถวายพระใหม่ด้วยอาการรีบร้อน ก็มักจะมีผู้ร้องอย่างรีบร้อนว่า "นมออก ๆ" ซึ่งเป็นเสียงดังแต่ฟังไม่ชัด จึงทำให้เกิดอาการเงอะงะกัน จนกว่าจะรู้ว่า ต้องล้วงนมกระป๋องในถาดหรือในถุงออกก็เสียเวลาไปอีก–

ในถาดหรือในถุงที่มีกาลิกครบทั้ง ๔ นั้นหากปล่อยให้พระใหม่รับไปเวลานั้นพร้อมกัน ถ้าไม่มีพระพี่เลี้ยงอาบัติก็อาจกินพระใหม่ตั้งแต่บวชใหม่ เช่นวันรุ่งขึ้นนำนมนั้นไปฉันก็เป็นอาบัติ น้ำอ้อยสดเมื่อล่วงวันหนึ่งกับคืนหนึ่งแล้วฉันก็เป็นอาบัติ น้ำตาลทรายนั้นเมื่อล่วง ๗ วัน แล้ว ฉันก็อาบัติ ส่วนยาต่าง ๆ นำไป

ฉันเฉพาะก็รอดตัวไม่เป็นอาบัติ ระวังเพียงอย่านำไปปนกับกาลิกอื่นเข้า เพราะถ้าขืนนำไปปนอายุยาวที่สุดของยาวชีวิกจะเหี้ยนไปตามกาลิกที่นำระคนนั้น เช่นนำไปปนกับกาลิกเช้าชั่วเที่ยงก็จะกลายไปเป็นเช้าชั่วเที่ยง แต่บังเอิญนำไปปนตอนเช้าที่รับประเคนขนมครกมา เอายาวชีวิกหยอดปุ๋บลงไป โดยที่รับประเคนยาวชีวิกนั้นค้างคืนไปแล้ว คติก็กลายยาวกาลิกไปหมด หากฉันเข้าไปอาบัติกินทันที เท่ากับฉันอาหารที่รับประเคนไว้ค้างคืน และถ้าพระองค์ไหนไม่ทราบเอาเสียเลย ทำเช่นนี้บ่อย ๆ ท่านเรียกว่าอาบัติกินตัวเป็นขน–

ในถาดหรือในถุงที่มีกาลิกทั้ง ๔ บรรจุมาครบ ถ้าประเคนตอนเช้า ตามหลักวินัยสงฆ์นมกระป๋องเดียวพระที่ฉันเก่งขนาดหนัก ก็อาจฉันให้หมดก่อนเที่ยงได้คราวนี้ถ้าหลายกระป๋องหรือพระที่ฉันไม่เก่ง ส่วนที่เหลือก็เก็บไว้ฉันในวันรุ่งขึ้นไม่ได้ เผลอฉันเข้าอาบัติกินอีกเหมือนกัน คุณนายบางคนแนะพระว่า " ท่าน

เอ่ยมันจะยากอะไร เราก็ซูเอี๋ยกับเด็ก วันหลังเด็กนำไปชงกาแฟมาถวาย เราก็ฉลองศรัทธา ก็ได้นี่เจ้าคะ”

การซูเอี๋ยแบบคุณนายนี้ พระที่เคร่งครัดท่านไม่ยอมใช้ ดูเป็นเกมส์การเมืองไปสักหน่อย แต่บางสิกขาบทก็แนะวิธีซูเอี๋ยไว้ก็มีเช่นตัดต้นไม้ ขุดดิน ซึ่งท่านปรับอาบัติปาจิตตีย์ไว้ แต่ถ้าซูเอี๋ยกับเด็กโดยใช้กัปปิยโวหาร (กระบวนการพูดให้ควร) เช่นเห็นกิ่งไม้เกะกะระหลังกุฏิก็พูดกับเด็กว่าว่า หลังคาอาจพังถ้ากิ่งไม้ระอย่างนี้ หรือเห็นที่ดินไม่เรียบสูงบ้างต่ำบ้าง ก็พูดว่าที่ดินตรงนี้ถ้าเรียบก็จะมองดูรื่นตา----พูดอย่างนี้แล้ว เด็กตัดกิ่งไม้หรือขุดถากทำดินให้เรียบ ไม่เป็นอาบัติ เพราะพูดอ้อม ๆ อย่างนั้นถือว่ากระบวนการพูดที่สมควร ที่เรียกว่า ‘กัปปิยโวหาร’ นั่นเอง สิ่งที่มิใช่บาปจริง ๆ อยู่ในตัว แต่ที่ทรงบัญญัติเป็นสิกขาบทขึ้นเพราะเหตุที่เกิดขึ้น—

นิทานเรื่องห้ามตัดต้นไม้ ว่า “สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับที่เมืองอาฬวี ภิกษุชาวเมืองปลูก

สร้างสิ่งต่าง ๆ จึงตัดต้นไม้เองบ้างให้เขาตัดบ้าง ภิกษุรูปหนึ่งไปตัดถูกต้นไม้ที่เทวดาสิง เทวดาบอกว่า "ท่านอยากจะทำที่อยู่ของตน อย่าตัดที่อยู่ของข้าพเจ้า" ภิกษุนั้นไม่ฟังตัดเรื่อยไป จนเครื่องตัดกระทบแขนทารกของเทวดาขาด เทวดาคิดจะฆ่าภิกษุนั้นเสีย แต่คิดว่าไม่ควร กราบทูลพระผู้มีพระภาคดีกว่า....พระองค์ตรัสว่าท่านไม่ปลงชีวิตภิกษุนั้นดีแล้วหากปลงจะได้บาปเป็นอันมาก แล้วทรงชี้ให้ไปอยู่ที่ต้นที่อื่นซึ่งสงัดว่างอยู่ ครั้นต่อมามีมนุษย์ติเตียนว่า ไฉนสมณศากยบุตรจึงทำเช่นนั้นเป็นการเบียดเบียนต้นไม้ที่มี อินทรีย์อันเดียวปนอยู่ ภิกษุทั้งหลายช่วยกันโหมคำครหาหนักขึ้นแล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่าภิกษุต้องอาบัติปาจิตติย์เพราะทำร้ายภูตคาม (คือต้นหญ้าต้นไม้ที่ยังเขียวสด) เรื่องนี้ก็เป็นอย่างนั้น มีเทวดาแทรกแซงอยู่ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งตามความเข้าใจของคนบางพวกว่าต้นไม้มีอินทรีย์อันเดียวปนอยู่ การทรงบัญญัติจึงมองเห็นเป็นเพียงการอนุโลม

ให้เหมาะสมแก่เหตุ มิได้คำนึงว่าตัดต้นไม้เป็นบาปจริง ๆ จัง ๆ จึงได้ยอมให้ได้กัปปิยโวหาร ไม่เหมือนกับฆ่าสัตว์ ซึ่งแม้จะใช้กัปปิยโวหารก็ไม่พ้นอาบัติ เช่นเรื่องเถนไปฐานไปพบเต่าคลานอยู่ที่นั่น เกิดอยากฉัน (ควรใช้ว่าอยากเขมือบดีกว่าเพราะนอกรีต) จึงกลับมาทำไก๋เปิดสมุดข่อยพลิกไปพลิกมา สวดซ้ำแล้วซ้ำอีกว่า–

เมื่อกี้ข้าไปฐาน เห็นเต่าคลานตัวออกใหญ่

เมื่อเด็กไม่เข้าใจ ก็สวดซ้ำต่อไป **ตัวออกใหญ่โว้ย ที่ฐานโน่น** จนเด็กเข้าใจ แล้วไปจับเต่ามา แต่เด็กไม่รู้วิธีฆ่าเต่า ก็ใช้หม้อข้าวต้มน้ำให้เดือดจับเต่าใส่ แต่ปากหม้อข้าวเล็กใส่เต่าไม่ลง พยายามเท่าไรก็ไม่ลง ที่นั่นมีหม้อต้มกรักปากกว้างอยู่ แต่เด็กไม่รู้จัก เถนนั้นก็ใช้โวหารต่อไป โดยกางสมุดข่อยเริ่มต้นสวด แล้วเพิ่มตอนท้ายเข้าไปว่า–

เมื่อกี้ข้าไปฐาน เห็นเต่าคลานตัวออกใหญ่
หม้อข้าวมันเล็กนัก หม้อต้มกรักนั่นยังไง!

นั่นไง นั่นไง (ชี้มือประกอบ)

ในที่สุดเด็กทราบ ต้มเต่าด้วยหม้อต้มกรักสำเร็จ เถนก็จัดการยำเต่ากินได้สมประสงค์ ดังนี้ถือว่าฆ่าสัตว์ประเภทที่มีชีวิตวิญญาณ ใครฆ่ามีบาปจริง ๆ อยู่ในตัว ก็ใช้กัปปิยโวหารเหมือนตัดต้นไม้ไม่ได้----การขุดดินก็แบบเดียวกันใช้กัปปิยโวหารได้ เพราะขุดดินไม่ใช่บาปจริงอยู่ในตัว--

นิทานเรื่องขุดดินมีว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ที่แห่งเดียวกับเรื่องที่กล่าวแล้ว มีภิกษุชาวเมืองนั้นทำนวกรรม (คือการปลูกสร้างสถานที่ใหม่) จึงมีการขุดดินเองบ้างให้คนอื่นขุดบ้าง พวกมนุษย์ปากมากก็ติเตียนอีก ภิกษุทั้งหลายฟังแล้วก็กราบทูลพระผู้มีพระภาค จึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า "ภิกษุขุดแผ่นดินเองหรือใช้เขาขุดต้องอาบัติปาจิตตีย์" เรื่องนี้ก็เช่นเดียวกับเรื่องก่อน แผ่นดินไม่ใช่มีวิญญาณเหมือนสัตว์เหมือนคน ซึ่งขุดไม่เป็นบาปอยู่ในตัวจึงให้ใช้เป็นกัปปิยโวหารได้----

คราวนี้ก็มาถึงคำของคุณนายที่ว่าให้เป็นทานองซูเอี๋ยกับเด็กในอาหารที่รับประเคนไว้แล้ว ซึ่งเรื่องนี้ถ้าจะเถียงว่าไม่มีบาปอยู่ในตัวเช่นเดียวกับการตัดต้นไม้ก็พอฟัง แต่เราก็จะต้องฟังเรื่องประกอบอื่น ๆ อีกให้มากหลายแง่หลายมุมฟังนิทานก่อน—

นิทานเรื่องฉันอาหารที่รับประเคนไว้ค้างคืน เรื่องนี้เกิดที่เมืองสาวัตถี พระเวฬัฏฐสีสะผู้พระอุปัชฌาย์พระอานนท์ท่านชอบอยู่ป่า เมื่อบิณฑบาตได้ข้าวสุกมากแล้ว ก็นำไปอาราม ตากให้แห้งเก็บไว้เป็นอาหารเมื่อต้องการ ก็นำไปแช่น้ำให้น่าย (คือเปียกแล้วอ่อน) แล้วฉัน โดยวิธีนี้ทุ่นเศรษฐกิจและทั้งกำลังปลีแข้งท่านไม่ต้องออกบิณฑบาตบ่อย จึงถามกันขึ้นได้ความว่าท่านฉันอาหารที่สะสมไว้ ข้อนี้ภิกษุกันเองติเตียนกันเอง พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า "ภิกษุขบเคี้ยวหรือของฉันซึ่งสะสมไว้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์" (หมายถึงของที่รับประเคนค้างคืนไว้เช่นนมกระป๋องนั้นที่คุณนายแนะให้ซูเอี๋ยกับเด็ก) เช่น

คุณนายว่าดูบาปกรรมก็อย่างนั้นแหละ แต่สิกขาบทนี้บัญญัติโต้ง ๆ ตรง ๆ อยู่ ออกจะเบี้ยวได้ยาก จะกินกาแฟในวันรุ่งขึ้นหานมเอาใหม่ดีกว่า หรือแนะกันก่อนอย่าประเคนทั้งกระป๋องดีกว่า เพราะนมในสมัยนี้ก็มีเยอะแยะแล้ว จนแทบจำตราจำยี่ห้อไม่ได้----ก็ควรจะฟังนิทานเรื่องสัตตาหกาลิกที่ให้รับประเคนแล้วฉันได้ ๗ วันไว้ด้วย–

นิทานเรื่องสัตตาหกาลิก พระปิลินทวัจฉะผู้เก่งในการใช้กำลังภายใน คือมีอำนาจจิตสูงแสดงอำนาจทางใจได้หลายอย่าง มีคนพากันเลื่อมใสมาก และมิใช่เลื่อมใสลม ๆ แล้ง ๆ พากันถวาย **เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย** เป็นอันมาก ท่านก็แบ่งให้บริวาร แต่มากมายจนบริวารก็ไม่สามารถจะฉันให้หมดในเวลาอันรวดเร็วได้ พากันเก็บใส่ผ้ากรองไว้บ้าง ใส่ถุงไว้แขวนไว้บ้าง พาดไว้ที่หน้าต่างบ้างพวกหนูมากินกันเกรียว ก็เกิดมีเรื่องติเตียนขึ้นอีก พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติว่า "ภิกษุรับเภสัช ๕ แล้ว จะเก็บไว้ฉัน

ได้ไม่เกิน ๗ วัน ถ้าเกินเวลานั้นไปให้ปรับอาบัติตาม ควร (อาบัติปาจิตตีย์) นี่เมื่อฟังนิทานต้นบัญญัติ ก็มีเรื่องชัดอยู่อย่างนี้ทำให้ไม่ต้องถก....

กาลิกต่าง ๆ ที่มีกำหนดกาลให้ฉันนั้น ต่างฝ่าย ต่างอยู่ตามเรื่องของแต่ละกาลิก แต่ต้องระวังให้ดีอย่า นำไปปนกันเข้าที่ท่านเรียกว่า 'ระคน' หมายถึง **ปน เจือ เคล้า คลุก** เมื่อระคนแล้วของอายุมากจะถูก ทอนมาเข้ากับของอายุน้อย เช่นรับประเคนน้ำตาลไว้ ค้างคืนหนึ่ง ได้ขนมครกมาตอนรุ่งเช้าก็เอาน้ำตาลนั้น โรยขนมครกลงไปช้อนหนึ่ง แล้วภิกษุเอาช้อนตักใส่ปาก ปุ๊บเป็นอาบัติทันที กาลิกอื่น ๆ ก็พึงจำไว้ว่าถ้านำมาระ คน ย่อมถูกทอนอายุมาหาอายุน้อยทั้งสิ้น แม้ยาวชีวิกที่ มีอายุมากที่สุดเมื่อนำมาระคนกับยาวกาลิกซึ่งมีอายุน้อย ที่สุด ก็กลายเป็นอายุน้อยที่สุดไป หรือเรียกเสียง่าย ๆ ว่ากลายเป็นยาวกาลิกของเช้าชั่วเที่ยงไปทันทีไม่เหมือน คนอายุ ๘๐ ปีแต่งงานกับคนอายุ ๑๘ ปี คนอายุ ๘๐ ปีไม่กลายเป็นอายุ ๑๘ ปี นี่เป็นข้อแตกต่างช่วยความจำ.

ญาติ...

ธมฺมสาโร ภิกฺขุ วัดบวรนิเวศวิหาร

ญาติ คำนี้สั้นจู๋ แต่ความหมายยาวอย่างน้อยก็ ๗ ชั่วโคตร และโคตรนี้ก็ถือกันเป็นสำคัญมาก ถ้ามีการตัดพ้อกันถึงโคตร แม้คนนั้นจะใหญ่เจ้าของโครตก็จะเห็นเล็กเท่าหมูเท่านั้นเอง (เว้นผู้เคยทำกรรมฐานขึ้น) นอกนั้นมักจะอดทนไม่ได้ จึงพอจะพูดกันได้โดยเนื้อแท้คนก็ถือเรื่องญาติกันมากพอสมควร เว้นเฉพาะเงินเข้ามาขวางกั้น จึงจะทำให้การถือญาติหรือพี่น้องเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ดังเพลงลูกทุ่งว่า—

ถ้ามีเงินเขาก็เรียกว่าน้อง
ถ้ามีทองเขาก็เรียกว่าพี่
ถ้าไม่มีเงินทอง
— —ก็พี่น้องไม่มี— —

นี่ก็จำเพลงลูกทุ่งมาได้พอเป็นเค้า แต่ก็ได้ความหมายดีพอใช้ นอกจากนี้ก็มีภาษิตเชิงเล่นเชิงจริงว่า "เมื่อเงินพูด ความจริงนิ่ง" สมัยวัตถุนิยมหรือสมัย **ชาตรูปรชตนิยม** เรื่องนับถือพี่น้องก็เข้าแบบเพลงลูกทุ่ง การถือแบบเพลงลูกทุ่ง ทำให้ญาติพี่น้องไม่เผาผีกันมาแล้วมากต่อมาก–

๑. ระดับทวด.

๒. ระดับปู่ ย่า ตา ยาย

๓. ระดับพ่อแม่ พี่ป้า น้าอา.

๔. ตนเอง พี่ น้อง

๕. ระดับลูก

๖. ระดับหลาน.

๗. ระดับเหลน.

ญาติ ๗ ชั่วโคตร พระพุทธองค์ผู้ทรงญาณ (ทรงทราบธาตุแท้ของสิ่งต่าง ๆ ตลอด) ได้ทรงให้มนุษย์นับถือญาติอย่างน้อย ๗ ชั่วโคตรดังนี้ คือ:–

ถือญาติแบบนี้ก็กว้างขวางดี ญาติเบื้องบนเรียกว่า

"เทือกเถา" นับขึ้นไป ๓ ชั้น ตั้งแต่พ่อแม่ขึ้นไปถึงทวด ญาติเบื้องล่างเรียกว่า "เหล่ากอ" นับลงมา ๓ ชั้น ตั้งแต่ลูกลงมาถึงเหลน ตนเองและพี่น้องเป็นระดับกลางเหมือนตึก ๗ ชั้น เราอยู่ชั้นที่ ๔ ไม่ว่าจะนับขึ้นหรือนับลง

ญาติ ๘ สาแหรก เป็นคำเรียกต้นวงศ์สกุลที่เป็นผู้ดีกันมาทั้ง ๒ ฝ่าย คือ:–

บิดามารดาของตาและยาย ๔.

บิดามารดาของปู่และย่า ๔.

รวมเป็นแปดสาแหรก เรียกว่า "ผู้ดีแปดสาแหรก" ใครอย่าไปด่าเขาแบบนี้นะ เพราะเท่ากับยกย่องโคตรที่สงส่งของเขา ข่มโคตรของเราเอง

ผู้เล็งเห็นความสำคัญแห่งญาติ ในอุจฉังคชาดก มีข้อความอย่างน่าทึ่งว่า ในครอบครัวหนึ่ง มี ๔ คน ด้วยกัน คือ ๑. พ่อบ้าน ๒. แม่บ้าน ๓. ลูกชาย ๔. พี่ชายของแม่บ้าน ด้วยเหตุบางอย่างทั้ง ๓ คือพ่อบ้าน (ผัวของหญิงนั้น) ลูกชาย และญาติ ไปตกอยู่

ในพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อพระเจ้าแผ่นดินพระราชทานวโรกาสให้หญิงเข้าเฝ้ารับสั่งให้เธอเลือกคนทั้ง ๓ คืนได้เพียงคนหนึ่ง จะเลือกเอาผัวลูก หรือญาติ ก็ได้ นางนั้นกราบทูลทันที ขอพระราชทานรับเอา "ญาติ"

พระเจ้าแผ่นดิน "ทำไม่เอาญาติหือ" รับสั่งด้วยความประหลาดพระราชหฤทัย.

หญิงแม่บ้าน "เพราะญาตินี้หาอีกไม่ได้ เพคะ ส่วนลูกหาได้ง่ายเหมือนผักที่อยู่ในชายพก และผัวก็หาง่ายเดินไปตามถนนบางทีก็พบที่ข้างถนนนั้นเอง (เมื่อผัวหาง่ายลูกมันก็ออกมาง่ายเอง) จึงขอพระราชทานญาติผู้สืบสายโลหิต เพคะ"

พระเจ้าแผ่นดินปรบพระหัตถ์รับสั่งว่า "เจ้าพูดถูกใจข้า ข้าให้ทั้งหมดเลย"

เรื่องเป็นดังนี้ หญิงนั้นคงจะทราบซึ้งในพระมหากรุณาเป็นที่สุด เพราะการแสดงญาติธรรมโดยเลือกเอาญาติ ซึ่งนึกว่าจะได้เพียงคนเดียว แต่ได้รับพระ

ราชทานทั้ง ๓ คน และก็คงฉวยโอกาสกราบบังทูลถวายพระพรชัย ด้วยความปลาบปลื้มจนน้ำตานองหน้าก็ได้— —

โดยนัยนี้ "ญาติธรรม" จึงได้รับยกย่องในที่อื่น ๆ อีกมาก เช่นเรื่องทำบุญให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว พระพุทธองค์ตรัสว่า "เป็นญาติธรรม" และในเรื่องให้นับถือกัน ๗ ชั่วโคตรก็ชัดแจ้ง เคยมีเรื่องเล่ากันถึงเรื่องเด็กหนุ่มจะไปเรียนนอกสมัยก่อนได้มีการเลือกเฟ้นกันมากในความอดทน พอโผล่เข้าไปหาผู้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ "เธอนี่ บ้า"

เด็กหนุ่ม "เปล่า ครับ"

สัมภาษณ์ "พ่อแม่คงบ้า"

เด็กหนุ่ม "เปล่า ครับ"

สัมภาษณ์ "ปู่ย่า ตายาย คงบ้า"

เด็กหนุ่ม "เปล่า ครับ"

สัมภาษณ์ "คนแบบนี้ โคตรต้องบ้าแน่ ๆ"

เด็กหนุ่ม "โคตรคุณซิบ้า เมืองนอกกูไม่ไป

ก็ได้–โว้ย..”.

เรื่องนี้จะอย่างไรก็ตาม ก็แสดงเรื่อง *โคตรนิยม* อย่างหนึ่ง เรื่องโคตรก็คือเรื่องญาติมิใช่อื่นใดที่ไหนเลย เนื่องจากหญิงนั้นเลือกเอาญาติ ซึ่งแสดงว่าเธอก็เป็น *ญาตินิยม* แม้จะรักลูกรักผัวสักเพียงไร แต่เรื่อง “ญาติธรรม” เป็นธรรมที่ควรยึดเหนี่ยวให้มั่น แม้เงินทองก็มิใช่ของสัมพันธ์ทางสายเลือด เธอได้กราบทูลเป็นหลักว่า–

อุจฺฉงฺเค เทว เม ปุตฺโต ปเถ ธาวนฺติยา ปติ
ตญฺจ เทสํ น ปสฺสามิ ยโต โสทริยมานเย.

แปลว่า เทว ลูกนั้นหม่อมฉันหาได้โดยง่ายเหมือนกับผักที่อยู่ในชายพก ถึงผัวก็เหมือนกันหม่อมฉันเดินตามถนนก็อาจพบได้ง่าย แต่ผู้ที่เกิดร่วมท้องกันซึ่งมีฐานะเป็นพี่ (ญาติ) หม่อมฉันไม่อาจหาได้ที่ไหนอีกเลย.

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา ๑๙/๔/๒๕๑๔

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
ถนนพระสุเมรุ หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร โทร. ๘๑๗๗๙๐
นายพินิจ อู่ลำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๕๑๔